

DOCUMENTATION AND RESTORATION PERIODS OF A TIMBER BUILDING IN SULEYMANIYE, ISTANBUL

SUMMARY

Incidents of the implementations improper to the authenticity of the traditional timber buildings can be seen both in the project and restoration phases. In this context; KUDEB* under Istanbul Metropolitan Municipality has conducted a sample project based on "the authenticity" including the whole methodology from documentation to implementation. The studies have been carried out according to the national and international conservation criteria. The projects of the building located on Kayserili Ahmet Pasha Street in Suleymaniye were prepared by the project team and the building materials were analysed by the Restoration & Conservation Laboratories in KUDEB. The restoration implementations of the project were proceeded by the craftsmen and the trainees of the Timber Training Workshop. The original building materials and traditional construction techniques were used in the project under the criteria of "authenticity" and "sustainability". In spite of the fact that the building was heavily ruined, original details were preserved in situ as much as possible and the missing parts were completed by the offered materials suited with the original ones. During the implementation process, firstly the improper additions were removed, then the structure was propped up and repaired partially in care. The building is assigned for KUDEB units after the restoration.

*KUDEB: Directorate for the Inspection of Conservation Implementations

Süleymaniye 569 Ada 13 Parsel'de Yer Alan Ahşap Yapıda Proje Ve Uygulama

SÜMEYYE MERYEM ARSLAN,
ALİDOST ERTUĞRUL*

► Süleymaniye, bilindiği üzere; Zeyrek, Sur-u Sultanî'nin içi ve İstanbul Kara ve Deniz Surları ile birlikte, 1985 yılında UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'ne alınmıştır. Dünya miras alanları içerisinde yer alan İstanbul Tarihi Yarımada'da, özellikle Süleymaniye ve Zeyrek bölgelerinde var olan geleneksel ahşap mimari, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Kentin tarihi bölgelerinde yer alan sivil mimarlık örneği yapılar, yangınlardan ve imar faaliyetlerinden zarar görmüşlerdir. Yapılar, özgünlüklerine aykırı yöntemlerle yürütülen bakım onarım çalışmaları ile niteliklerini yitirmektedirler. Öte yandan yeniden yapım veya restorasyon çalışmaları sırasında, ahşap yapılar için özgün niteliği- otantikliği bozmadan koruyacak bir proje metodolojisi ve uygulama yöntemi kullanılmadığından; yapılan restorasyon çalışmaları, geleneksel dokunun bozulma aracı olmaktadır.

Ahşap yapılarda proje ve uygulama çalışmalarının temel ilkesi: korunmuş olarak günümüze ulaşan özgün yapı elemanları ve detaylarının,

Şekil 1. Pervititch Haritası'nda yapı ve çevresi (Pafta No:41)

maksimum oranda yerinde korunabilmesi ve ömrünün uzatılabilmesi olmalıdır. Bugün koruma kavramının geldiği son noktada, çeşitli tüzük ve bildirimlerde dile getirilen ve evrensel olarak kabul gören temel ilkeler: özgünlüğün korunması, korumanın sürdürülebilir olması, farklı uzmanlık alanlarının birlikte rol alması ve koruma yaklaşımları ile edinilen bilgi ve deneyimlerin paylaşılması olarak özetlenebilir.

Evrensel prensiplere paralel ola-

rak yapılarda ve tarihi çevrelerde özgünlüğü korumak amacıyla, dünya miras alanlarında dikkat edilmesi gerekenler uluslararası sözleşmelerde dile getirilmiştir. Dünya Miras Sözleşmesi'nde yer alan müdahale prensiplerine göre, otantikliği korumak için yapılması gerekenler;

- Malzemede Otantiklik
- İşçilikte Otantiklik
- Tasarım Otantikliği
- Konum Otantikliği şeklinde sıralanmıştır.

* Restoratör-İç Mimar Sümeyye Meryem Arslan, Y. Mimar Alidost Ertuğrul; İBB KUDEB Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarı-Proje Grubu; e-posta: alidost.ertugrul@ibb.gov.tr

Şekil 2. Yapının geçirdiği aşamalar. (En eski fotoğraftan uygulama öncesine kadar; kaynak: Koruma Kurulu (KTVKK) ve KUDEB arşivleri)

İBB KUDEB Proje Grubu, Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarı, Ahşap Eğitim Atölyesi ve danışman öğretim üyelerinin katkılarıyla, yukarıda belirtilen nitelikte örnek proje ve uygulama çalışmalarının gerçekleştirilmesi amacıyla; Süleymaniye Kirazlı Mescit ve Kayserili Ahmet Paşa Sokağı'nda yer alan iki ahşap yapı üzerinde çalışılmaktadır.

Koruma-Restorasyon proje metodolojisi ve uygulaması konusunda yürütülen çalışma ile, Süleymaniye Kayserili Ahmet Paşa Sokağı'nda yer alan ahşap sivil mimarlık örneği yapıda proje ve uygulama metodolojisi, yukarıda belirtilen esaslar dâhilinde hayata geçirilmiştir. Geleneksel yapım yöntemi devam ettirilerek, aynı zamanda yapının sağlam kalabilen özgün parçalarının maksimum derecede korunması ilkesi esas alınarak uygulama gerçekleştirilmiştir.

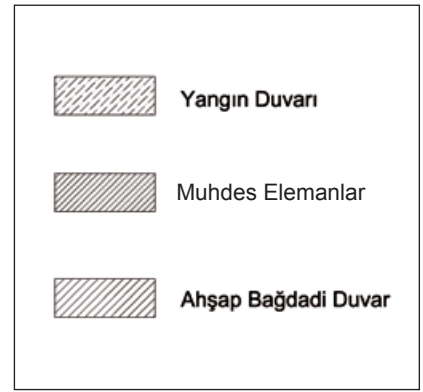
Çalışma Konusu Yapı

Süleymaniye Kayserili Ahmet Paşa Sokağı, 569 Ada 13 Parsel'de yer alan ahşap evin tarihçesi ile ilgili olarak elimizde kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Yapı detayları ve eski haritalardan, yapının 19.yüzyıl sonu - 20.yüzyıl başına tarihlenen bir süreçte inşa edildiği tahmin edilmektedir. Yapı; yarım bodrum kat, iki normal kat ve çatı katından oluşmaktadır. Bodrum katı, yol eğiminden yararlanılarak yapının batı köşesine yerleştirilmiştir. Bu katın, ısınma şekline bağlı olarak kömür-odun deposu olarak kullanıldığı düşünülmektedir. İlk yapıldığında tek ailenin kullanımında olan yapı, zamanla çevrenin de niteliğini yitirmesiy-

le, her katında farklı ailelerin veya bekârların barındığı bir yapıya dönüşmüştür. Yapının farklı devirlerde kullanımına paralel olarak, arka tarafında yer alan bahçe kısmına yığma-betonarme karma teknikte, iki katlı bir yapı inşa edilmiştir. Ahşap yapıdan bu ek yapıya geçiş, merdiven pencerelerinden ve yapıya bitişik odada açılan bir kapıdan sağlanmış; içerisinde oluşturulan mutfak, ıslak hacim ve odalar, katlardan açılan geçişlerle kullanılmıştır. Zemin katta sokağın köşesinde yer alan odalardan bir tanesinin kapısı içeriden kapatılmış, bu hacmi dükkâna dönüştürmek amacıyla pencereler ve taşıyıcı ahşap elemanlar kaldırılmış, yığma ayaklar üzerine eklenen giriş ile dükkân vitrini oluşturulmuştur. İlerleyen süreçte, kısmi bodrum katını dükkân olarak kullanmak amacıyla dışarıdan merdiven yapılmış ve giriş verilmiştir.

Belgeleme ve Tespit Çalışmaları

Yapının mevcut durumunu ortaya koyabilmek için yürütülen röle ve çalışmaları, KUDEB proje grubu tarafından gerçekleştirilmiştir. Yapılan analitik röle çalışmaları ile, yapının özgün malzemeleri ve değiştirilen malzemelerinin yanı sıra, özgün kalabilen ve niteliğini yitiren kısımları da tespit edilmiştir. Belgeleme-tespit çalışmalarının ileri aşaması olarak, yapının özgün niteliğini korumakta olan yapı malzemelerinin karakter ve bileşenlerini ortaya koymak amacıyla, KUDEB Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarı tarafından malzeme örnekleri alın-

Şekil 3. Röle ve lejandı

mış ve incelenmiştir. Ardından yapıda kullanılan harç, sıva ve ahşapların cinsleri tayin edilmiştir.

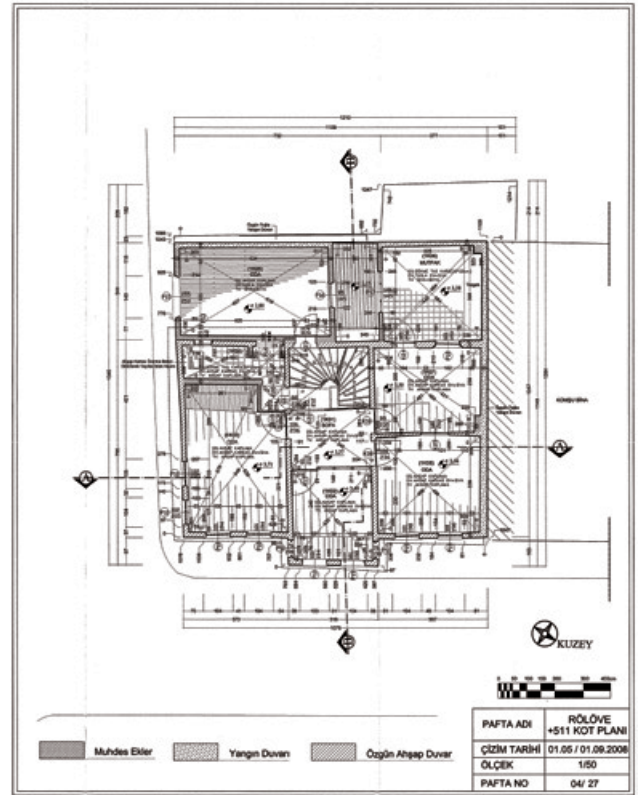
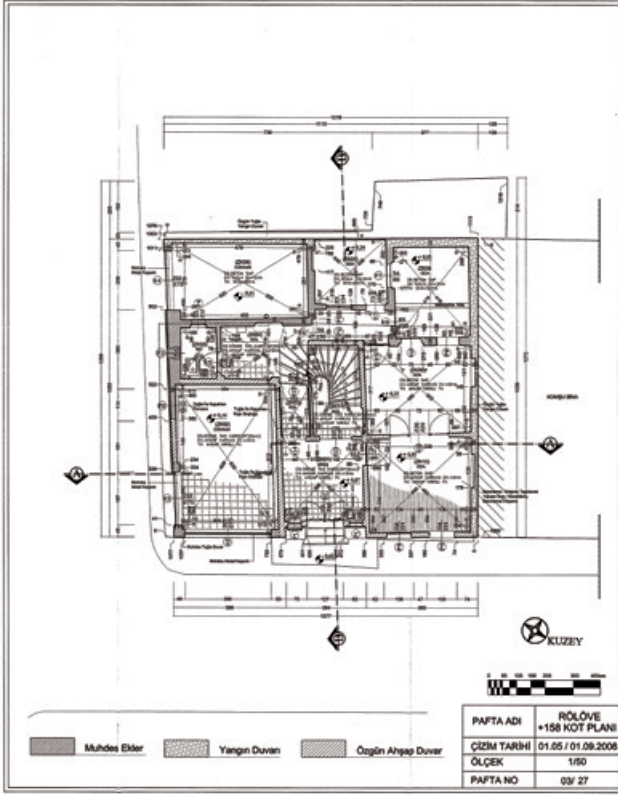
Yapıda gerçekleştirilen röle çalışmaları ile, yapının mevcut durumu ve koruma sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır. Hazırlanan analitik rölede, yapının farklı dönem müdahaleleri, malzeme farklılıkları ve bozulmaları gösterilmiştir. Röle ve çalışmaları ile birlikte, yapıya ait eski belge, harita ve fotoğraf araştırmaları yapılmıştır. Bulunabilen eski fotoğraflar yardımıyla yapının özgün durumu tespit edilmiştir. Pervitich Haritaları'nda ve eski hava fotoğraflarında, yapı ile bahçe kısmındaki tek katlı müstemilat yapısı belirgin olarak görülmektedir.

Röle ve sonuçunda yapının plan düzleminde tespit edilen müdahaleler şu şekildedir: Kömürlük olarak inşa edilen bodrum katı, dışarıdan kapı açılarak dükkâna dönüştürülmüş; bodrum katın üzerinde yer alan hacimlerde, tavan yüksekliğini artırmak için özgün döşeme kaldırılıp betonarme olarak yeniden yapılmıştır. Girişin solundaki ZK02

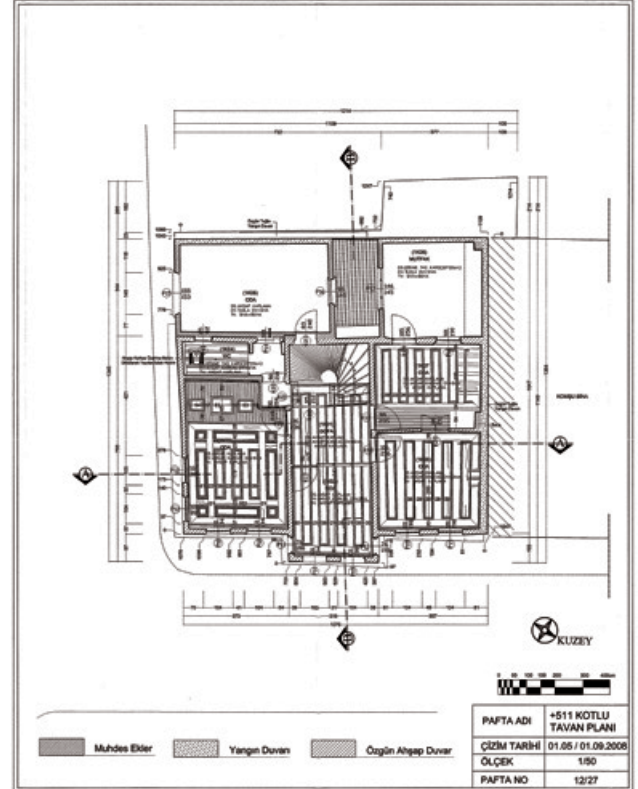
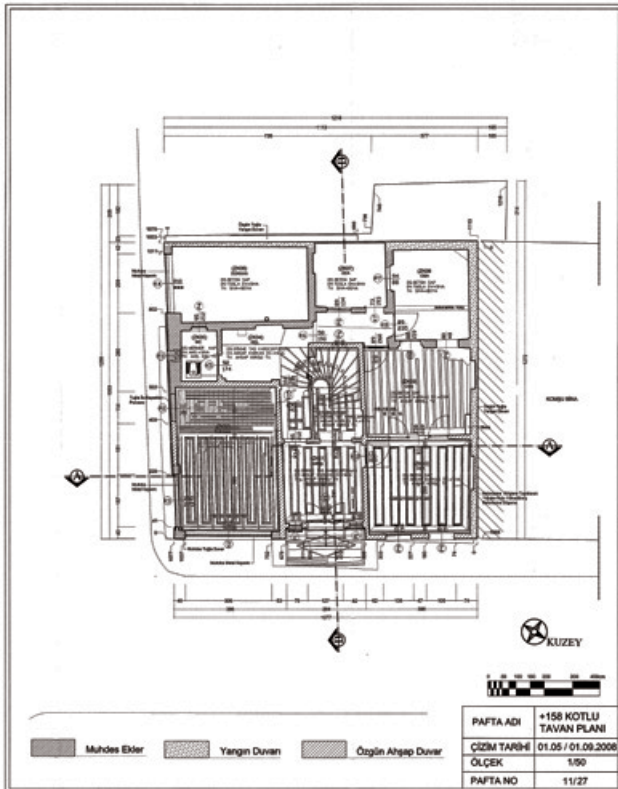
mekânı da dışarıdan kullanılan bir dükkâna dönüştürülmüş, içerideki giriş kapısı tuğla ile örülerek iptal edilmiştir. Merdivenin önünde, 1.kat ile zemin katı birbirinden ayırmak

üzere muhdes bölme duvarı oluşturulmuştur. Yapının bahçe kısmında zemin katın kullanımı için betonarme ekler oluşturulmuş ve yapıya birleştirilmiştir. ZKO9 ve ZK10 nu-

maralı odalar, aralarındaki duvar yıkılarak birleştirilmiştir. Birinci kattaki 1K03 ve 1K04 mekânları arasındaki duvarda kaydırma yapılarak, yapının arka cepheye bakan bölümünde

Şekil 4. Zemin kat ve 1.kat planları (Rölöve)

Şekil 5. Zemin kat ve 1.kat tavan planları (Rölöve)

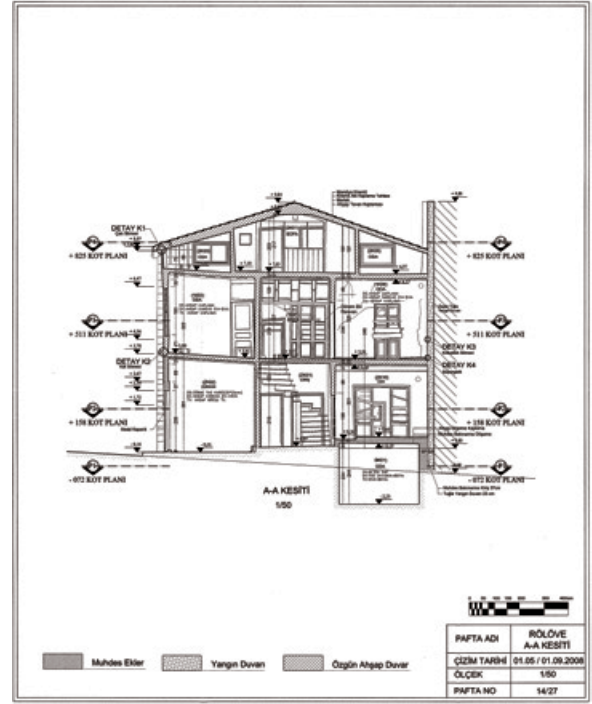
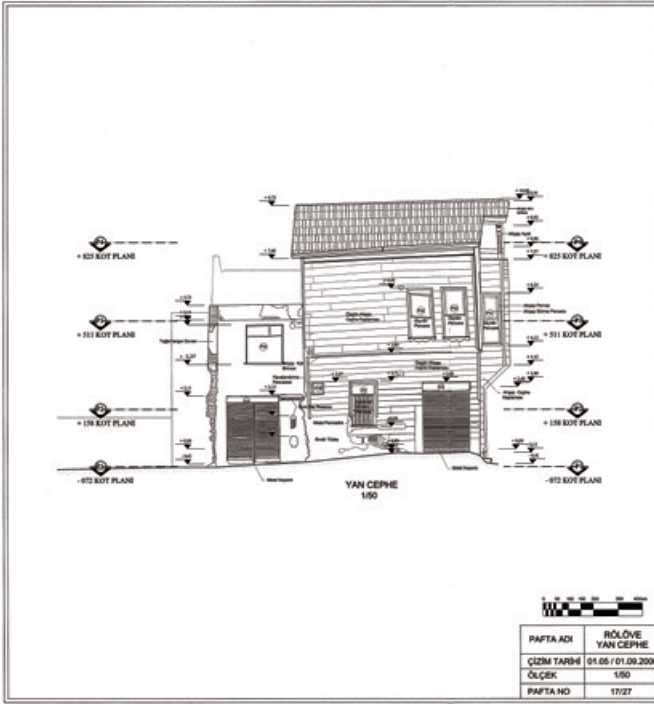
tuvalet-banyo olarak kullanılan bir mekân elde edilmiştir. 1.kat sofasında yer alan ahşap bölme, merdivenin önüne taşınmıştır. 1K07 ve 1K08 hacimleri arasında geçiş için çift kanatlı bir kapı açılmıştır. Çatı katında ise, merdivenin bir yanına tuvalet mekânı getirilmiş, diğer tarafına da ahşap bölme yapılmıştır.

Yapının Problemleri

En belirgin problem olarak; asıl sahibinin yapıyı terk etmesinden sonra, yapının farklı kullanıcılar tarafından kullanılması gösterilebilir. Kiralayan kullanıcılar yapıyı sahiplenmemişler, ayrıca özgün yapıya kendi kullanımlarına göre, taşıyıcısın-

dan mekân düzenlemesine kadar farklı boyutlarda zararlar vermişlerdir. Yapılan müdahaleler ile, özgün yapının bazı taşıyıcı duvarları kaldırılmış; taşıyıcı sistemi bozulmuştur. Özellikle zemin katta oluşturulan dükkân, yapının arka tarafa doğru düşeyden ayrılmasına yol açmıştır. Benzer bir müdahale ile, bodrum kata dükkân yapmak amacıyla dükkânın olduğu tarafta ahşap döşeme kaldırılarak betonarmeye dönüştürülmüş; özgün döşeme kotu yaklaşık 25cm yukarıya kaldırılmıştır. Odalar arasında açılan boşluklar ve arka tarafa eklenen yığma yapıya geçişi sağlayan açıklıklar nedeniyle, taşıyıcı sistemin zarar gör-

düğü tespit edilmiştir. Yapıyı geçici sürelerle kullanan kiracılar, yapının bakım onarımını gerçekleştirmemişler; buna karşın yaptıkları geçici çözümlerle yapının otantikliğini yitirmesine yol açmışlardır. Özellikle çatı örtüsünün bakımı yapılmadığı için, buradan gelen su çatının taşıyıcı sistemine zarar vermiştir. Ayrıca yapı içerisindeki ıslak hacimlere farklı kalınlıklarda (15-25cm arasında) betonarme döşeme yapılmıştır. ıslak hacimlerden gelen su, ahşap taşıyıcı ve döşeme elemanlarında bozulmalara yol açmış; aynı zamanda betonarme döşemenin verdiği aşırı yük, yapının taşıyıcı sistemine zarar vermiştir.

Şekil 6. Kuzeydoğu görünüşü ve A-A kesiti (Rölöve)
(Yapının dengesinin arka tarafa doğru bozulduğu görülmektedir.)

Şekil 7. Giriş kapısı ve 1.kata çıkan ahşap merdiven

Şekil 8. Zemin kattaki muhdes geçiş ve kapatılan oda giriş kapısı

Şekil 9. 1.kat merdiven holündeki dönem eki ahşap bölme

Şekil 10. 1.kat 1K03 nolu odada gözlenen deformasyon ve malzeme bozulmaları

Şekil 11. 1.kattaki muhdes tuvalet mekânı (1K04) ve oda kapıları

Sekil 12. Çatı katı ve balkonun görünümü

Sekil 13. Yapının ön ve yan cepheleri

Malzeme Analizleri- Harç ve Sıvalar

Özgün yapıda kullanılan malzemelerin belirlenmesi amacıyla, yapının farklı noktalarından 16 adet malzeme örneği alınmıştır. Bunların ilk sekiz adedi harç ve sıva, diğer sekizi ise yapının farklı bölgelerinden alınan ahşap ör-

nekleridir. Yapıda kullanılan harç ve sıvalarla ilgili olarak yapılan tespit ve öneriler şu şekilde sıralanmıştır:

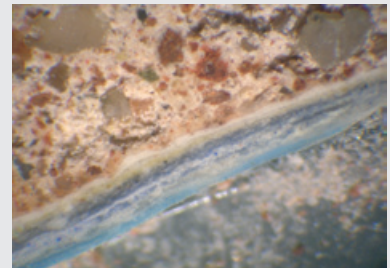
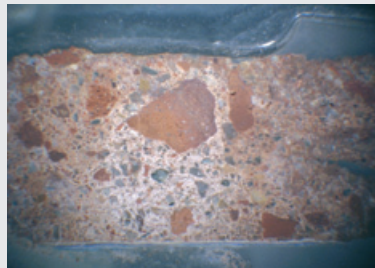
Örnek 1a: 1b numaralı örneğin yüzeyinde bulunan mavi renkli boya örneğinde protein

tespit edilememiştir.

Örnek 1b: Yapının ikinci kat merdiveninin solundaki duvar yüzeyi- bağdadi sıvasından alınmış olan örneğin bağlayıcısı %20-25 oranında hidrolik kireçtir. Örneğin 4mm elek altı olan ag-

Sekil 14. Örnek 1'in alındığı yer

Sekil 15. sol: Örnek 1b'nin genel dokusu (Tek Nikol, Stereo Mikroskop), sağ: Örnek 1b'den detay (Beyaz, sarı ve mavi renkli boya tabakaları; Tek Nikol, Stereo Mikroskop)

regalarının %30'u tuğla kırığı ve tozu olup, kalanı kara kumdur. İçerisinde kıtık bulunan örnekte tespit edilmiş olan az miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun, canlı organizma kalıntılarında kaynaklandığı düşünülmektedir. Örnekte protein tespit edilememiştir.

Örnek 2: Çatı katı bağdadi kaba sıvasından alınmış olan sıva örneğinin bağlayıcısı %15-20 oranında hidrolik kireçtir. Örneğin 4mm elek altı olan agregalarının tamamı kara kumdur. İçerisinde kıtık bulunan örnekte tespit edilmiş olan az miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı organizma kalıntılarında kaynaklandığı düşünülmektedir. Örnekte protein tespit edilememiştir.

Örnek 2a: 2 numaralı örneğin yüzeyinde bulunan yeşil renkli boya örneğinde protein tespit edilememiştir.

Örnek 3: Çatı katı bağdadi sıvasından alınmış olan sıva örneğinin bağlayıcısı %25 civarında hidrolik kireçtir. Örneğin 4mm elek altı olan agregalarının %20-25'i tuğla kırığı olup kalanı kara kumdur. İçerisinde kıtık katkı bulunan örnekte tespit edilmiş olan az miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı organizma kalıntılarında kaynaklandığı düşünülmektedir. Örnekte protein tespit edilememiştir.

Örnek 3a: 3 numaralı örneğin yüzeyinde bulunan mavi renkli boya örneğinin bağlayıcısı protein esaslıdır.

Örnek 3b: 3a'nın yüzeyinde bulunan beyaz renkli boya örneğinde protein tespit edilememiştir.

Örnek 4: Yapının ikinci kat bağdadi sıvasından alınmış olan sıva örneğinin bağlayıcısı %20 civarında hidrolik kireçtir. Örneğin 4mm elek altı olan agregalarının %2-3'ü karbonatlı agrega, %30-35'i tuğla kırığı ve tozu olup, kalanı kara kumdur. İçerisinde kıtık bulunan örnek-

te tespit edilen klor (Cl^-) tuzunun yapı malzemesinden, sülfat (SO_4^{2-}) tuzunun hava kirliliğinden, az miktarda bulunan nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı organizma atıklarından, proteinin ise sıvaya katılmış olan kıtıktan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Örnek 5: Yapının ikinci kat bağdadi sıvasından alınmış olan sıva örneğinin bağlayıcısı 150-200 dozlu beyaz çimentodur. Örneğin 4mm elek altı olan agregalarının %20'si volkanik şistlik kayaç parçası olup, kalanı kara kumdur. Örnekte kayda değer oranda tuz tespit edilememiştir. Örnekte tespit edilen proteinin, sıvaya eklenen protein esaslı katkı maddelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Örnek 6: Yapının ikinci kat bağdadi sıvasından alınmış olan harç örneğinin bağlayıcısı %15 civarında hidrolik kireçtir. Örneğin 4mm elek altı olan agregalarının %15'i karbonatlı agrega olup, kalanı kara kumdur. Örnekte tespit edilen nitrat (NO_3^-) ve fosfat (PO_4^{3-}) tuzlarının canlı organizma kalıntılarında, proteinin ise harca eklenen protein esaslı katkı maddelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Örnek 7: Yapının giriş kat bağdadi sıvasından alınmış olan sıva örneğinin bağlayıcısı %25-30 oranında hidrolik kireçtir. Örneğin 2mm elek altı olan agregalarının tamamı kara kumdur. Örnekte tespit edilen az miktardaki klor (Cl^-) tuzunun yapı malzemesinden, az miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun canlı organizma kalıntılarında, proteinin ise sıvaya eklenen protein esaslı katkı maddelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Örnek 7a: 7 numaralı örneğin yüzeyinde bulunan mavi renkli boyanın bağlayıcısı protein esaslıdır.

Örnek 8: Yapının giriş kat bağdadi sıvasından alınmış olan

sıva örneğinin bağlayıcısı %25 civarında hidrolik kireçtir. Örneğin 3mm elek altı olan agregalarının %2-3'ü karbonatlı parçacık, %5-10'u tuğla kırığı ve tozu, kalanı kara kumdur. İçerisinde az miktarda kıtık bulunan örnekte tespit edilen fazla miktardaki klor (Cl^-) tuzunun yapı malzemesinden, az miktardaki nitrat (NO_3^-) tuzunun ise canlı organizma kalıntılarında kaynaklandığı düşünülmektedir. Örnekte protein tespit edilememiştir.

Harç ve Sıva Önerileri

Yapının arka cephesinde yer alan yangın duvarının, işlev ve niteliğini yitirmiş olması nedeniyle, sökülüp yeniden örülmesi gerektiği ortaya konmuştur. Yeniden örme işlemi sırasında kullanılacak harcın terkinin şu şekilde olması gerektiği önerilmiştir:

1 kısım söndürülmüş kireç

2 kısım 4mm elek altı kara kumu

Bağdadi çıtalarının üzerine uygulanacak kaba sıva için:

1,5 kısım söndürülmüş kireç harcı

3/4 kısım 3mm elek altı dere kumu

1/4 kısım 2mm elek altı tuğla tozu

20L (1 teneke harç için) harç için 20-25g, 10-15mm uzunlukta kesilmiş ve dibekte dövülmüş kıtık

Bağdadi çıtalarının üzerine uygulanacak ince sıva için:

1,5 kısım söndürülmüş kireç harcı

3/4 kısım 2mm elek altı dere kumu

1/4 kısım 2mm elek altı tuğla tozu

Yapının yangın duvarı ve bodrum pencerelerinin çevresine, aşağıda terkihi verilen suni taş sıvanın uygulanması tavsiye edilmiştir:

1 kısım hidrolik kireç

1 kısım 1mm elek altı

kireçtaşı (küfeki) kırığı

1 kısım 1mm elek altı
Kemberburgaz kumu
Harç suyu olarak, %3'lük
konsantrasyonda akrilik emül-
sion Primal AC33 kullanılması
uygun olacaktır.

Malzeme Analizleri- Ahşap

Yapıda kullanılan ahşap cinsle-
rinin tayini için yapılan incele-
mede, Süleymaniye evleri için
de referans oluşturabilecek tes-
pitlerde bulunulmuştur. Yapılan
tespitler şu şekildedir:

Örnek 9: Pencere doğrama-
sından alınan Örnek 9'un, mak-
roskobik ve mikroskobik ince-
lemeler sonucunda Çam (*Pinus*
spp.) olduğu tespit edilmiştir.

Örnek 10: Bağdadi çıtasın-
dan alınan Örnek 10'un, mak-
roskobik ve mikroskobik incele-
meler sonucunda Gökmar (*Abies*
spp.) olduğu tespit edilmiştir.

Örnek 11: Ana dikmeden
alınan Örnek 11'in, makrosko-
mik ve mikroskobik incelemeler
sonucunda Meşe (*Quercus spp.*)
olduğu tespit edilmiştir.

Örnek 12: Döşeme kapla-
masından alınan Örnek 12'nin,

Şekil 16. Örnek 9'un alındığı yer

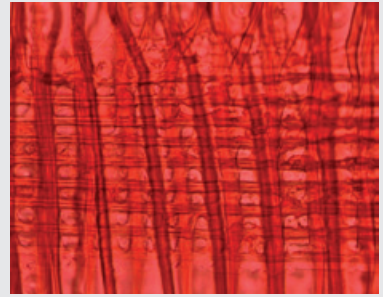
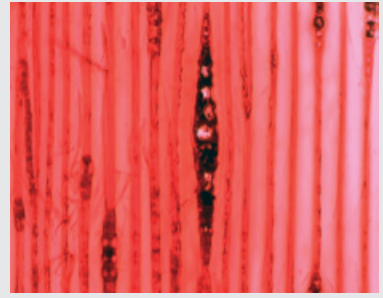
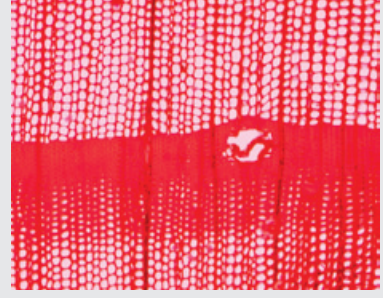
makroskobik ve mikroskobik in-
celemeler sonucunda Ladin (*Pi-
cea spp.*) olduğu tespit edilmiştir.

Örnek 13: Tavan kapla-
masından alınan Örnek 13'ün,
makroskobik ve mikroskobik in-
celemeler sonucunda Ladin (*Pi-
cea spp.*) olduğu tespit edilmiştir.

Örnek 14: Merdivenden
alınan Örnek 14'ün, makrosko-
mik ve mikroskobik incelemeler
sonucunda Ladin (*Picea spp.*)
olduğu tespit edilmiştir.

Örnek 15: Cephe kaplama-
sından alınan Örnek 15'in, mak-
roskobik ve mikroskobik ince-
lemeler sonucunda Çam (*Pinus*
spp.) olduğu tespit edilmiştir.

Örnek 16: Ara dikmeden
alınan Örnek 16'nın, makrosko-
mik ve mikroskobik incelemeler
sonucunda Çam (*Pinus spp.*) ol-
duğu tespit edilmiştir.

Şekil 17. Pencere Örnek 9 üst: Transversal kesit 4x (300 µ), Orta: Tanjansiyel kesit 10x (150 µ), alt: Radyal kesit 20x (50 µ)

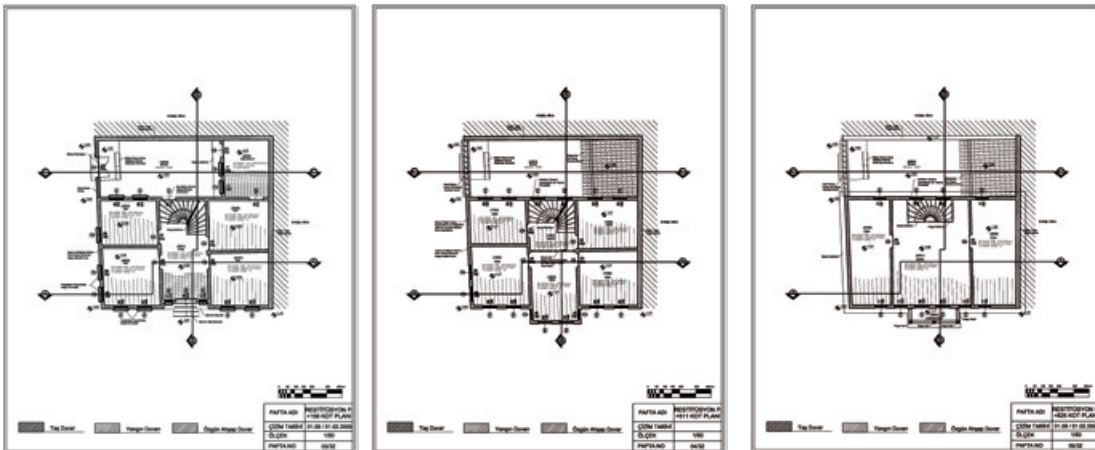
* İBB KUDEB Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarı, Restorasyon ve Konservasyon Raporu'ndan alınmıştır (Rapor no: 58, 05.06.2008).

Restitüsyon ve Restorasyon Proje Çalışmaları

Süleymaniye 569 ada 13 parsel'de yer alan ahşap yapının özgün plan şeması, harap vaziyetine rağmen rö-

löveler üzerinden takip edilebilmekte-
dir. Yapıda farklı dönemlere ait ni-
teliksiz ekler dışında, korunması ge-

rekli dönem ekleri bulunmamakta-
dır. Ayrıca, yapının analitik röleve-
si üzerinde yapılan çalışmalarla, plan

Şekil 18. Ze-
min kat, 1.kat
ve çatı katı
planları (Resti-
tüsyon)

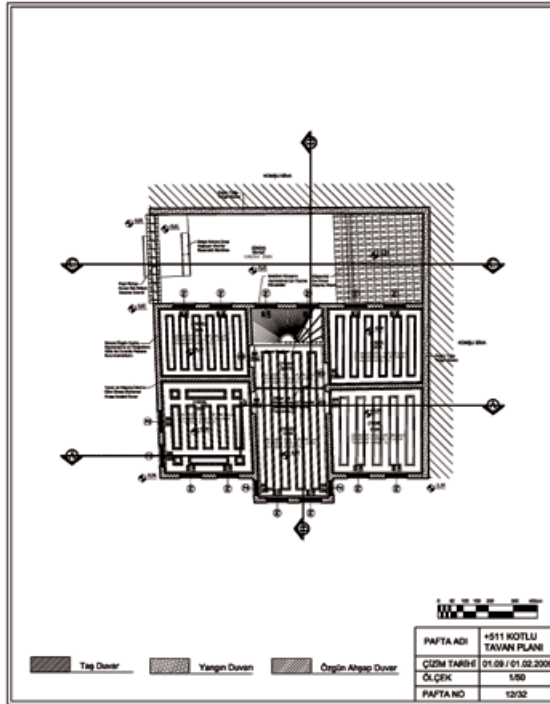
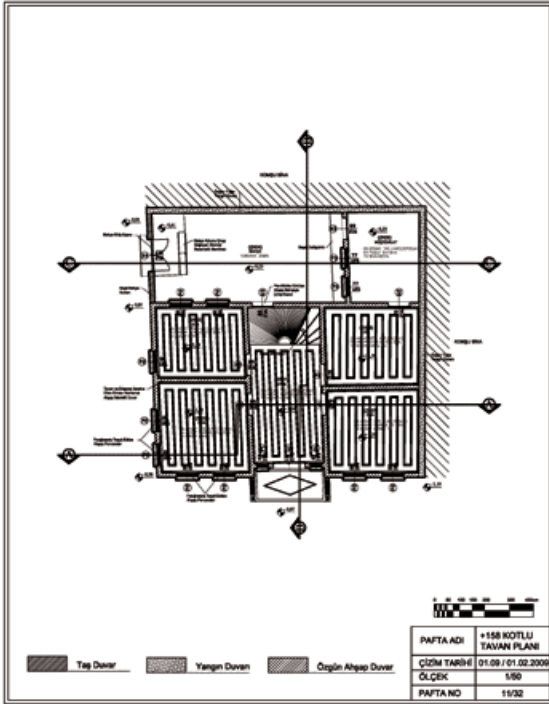

ve kesit düzlemindeki bozulmaları ve malzeme değişimlerini okumak kolaylaşmıştır. Tespitlerin ardından, nitelsiz ekler ayıklanmış, plan ve kesitlerdeki değişimler belirlenerek restitüsyon çizimleri hazırlanmıştır. Elde edilen eski fotoğraflardan, yapının değişen pencere yerleri ve bazı mimari detayları tespit edilmiş; buna göre cephe restitüsyonları yapılmıştır. Özgün halinin “Karnıyarık Plan” şeklinde olduğu düşünülen yapının planı, zaman içinde değiştirilmiştir.

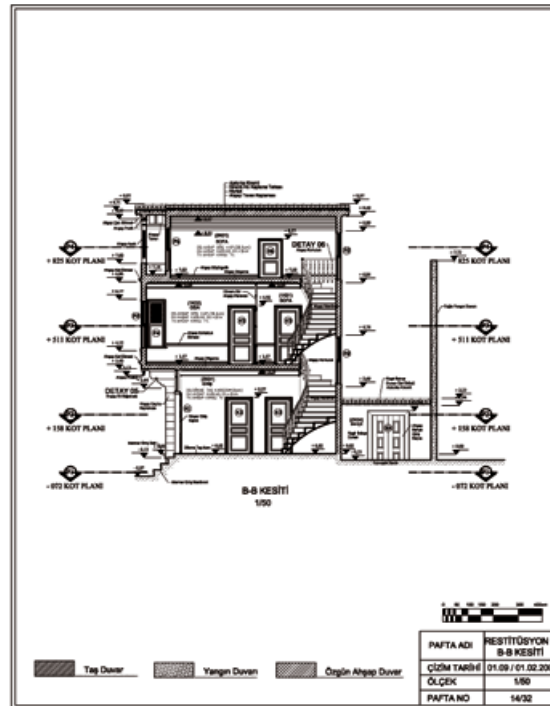
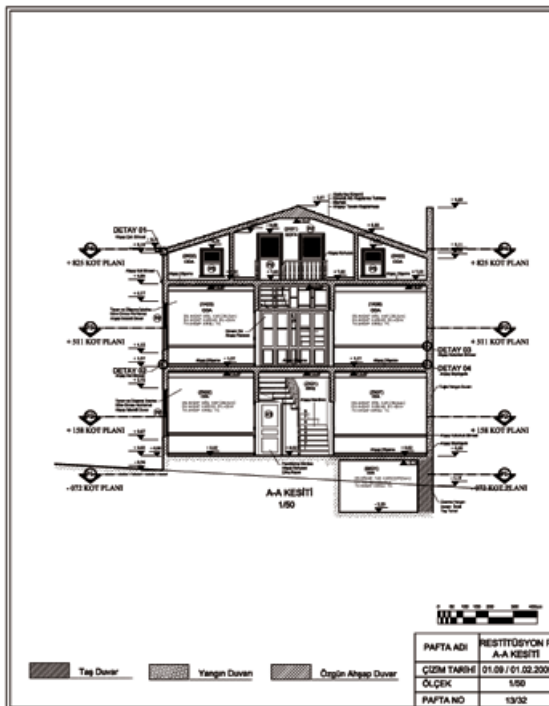
Haritalarda (Şekil 1), yapının Emir Hoca Sokak’tan girilen bahçesinin içerisinde görülen tek katlı müştemilat kısmı yıkılarak, yerine yeni betonarme yapılar eklenmiştir.

Yapının onarım sonrasında KUD-DEB birimleri tarafından kullanılması düşünüldükçe, restorasyon projesi hazırlanmıştır. Mutfak ve ıslak hacimler, özgün plan şemasında olduğu üzere zemin katta toplanmıştır. Tuvalet sayısı, bay ve bayan ihtiyacına yönelik olarak iki adet düşünülmüştür. Ya-

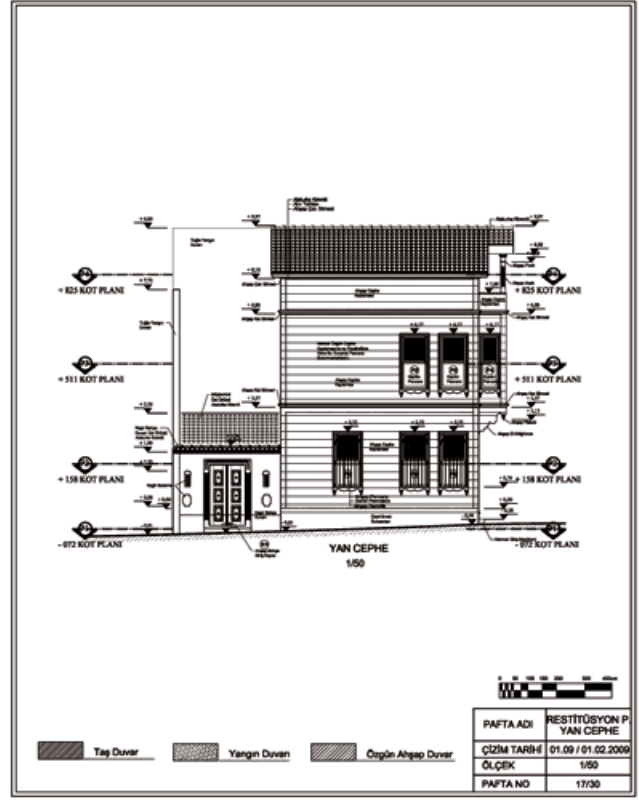
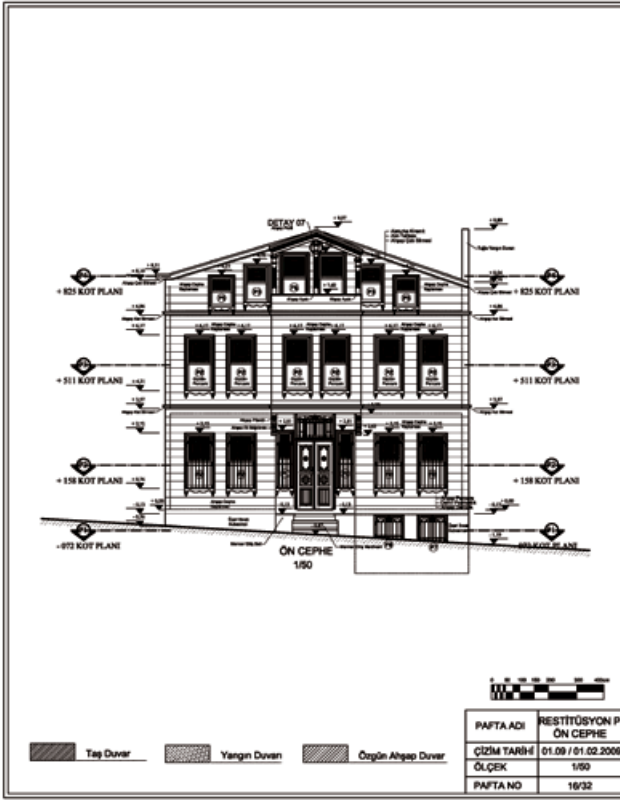
pının özgün planından farklı olarak, bodrum kata odanın içerisinde bir merdivenle erişilmektedir. Bunun gibi zorunlu düzenlemeler dışında, yapının özgün planı korunmuştur. Proje çalışmaları, yapının günümüz konfor koşulları ve kullanım amacına uygun olarak yürütülmüştür. Bu amaçla, yapının tamamını ısıtmak için kombi kalorifer tesisatı düşünülmüştür. Ayrıca ofis kullanımı için kablo kanalı ile yangın detektör sistemleri projelendirilmiş ve uygulanmıştır.

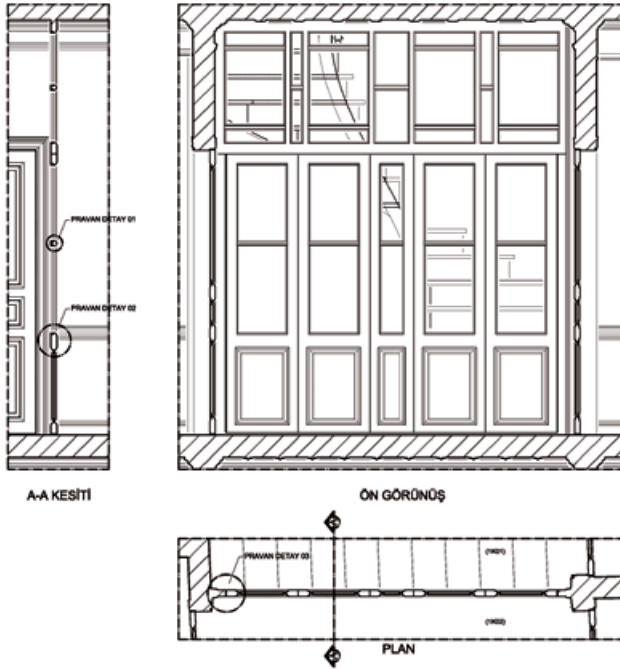
Şekil 19. Zemin kat ve 1.kat tavan planları (Resitüsyon)

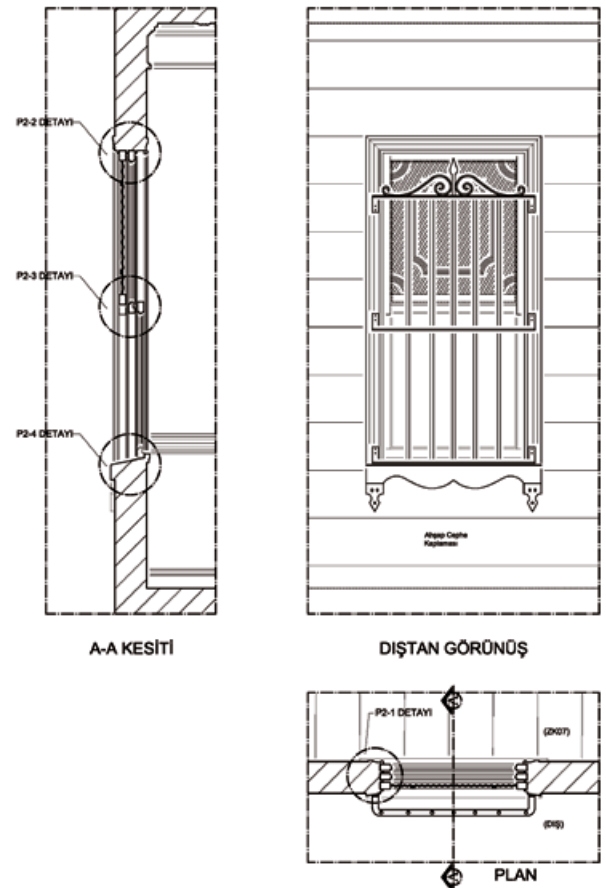
Şekil 20. A-A ve B-B Kesitleri (Resitüsyon)

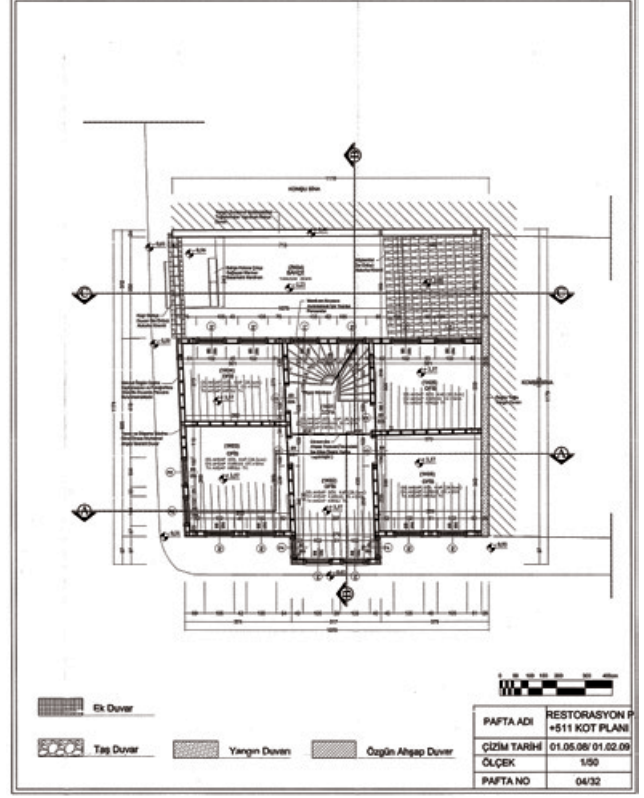
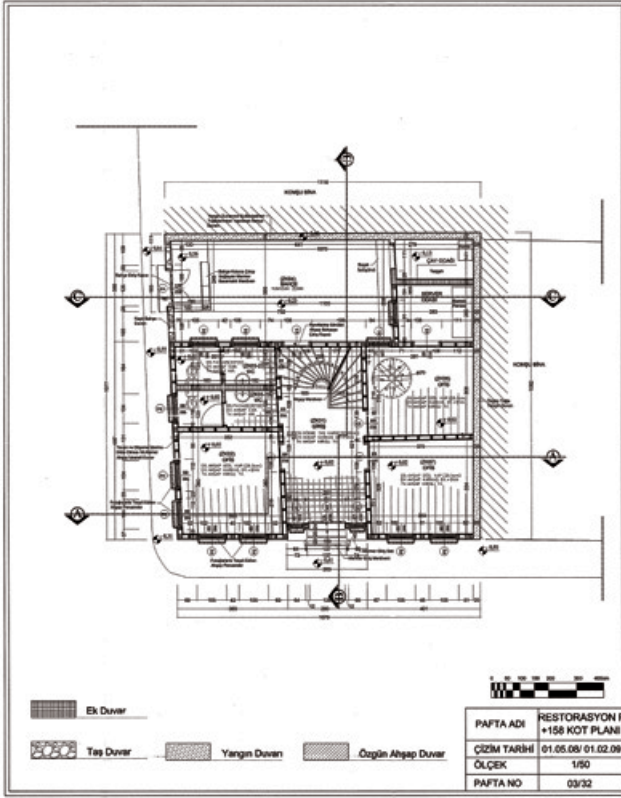
Sekil 21. Kuzeybatı ve Kuzeydoğu görünüşleri (Restitüsyon)

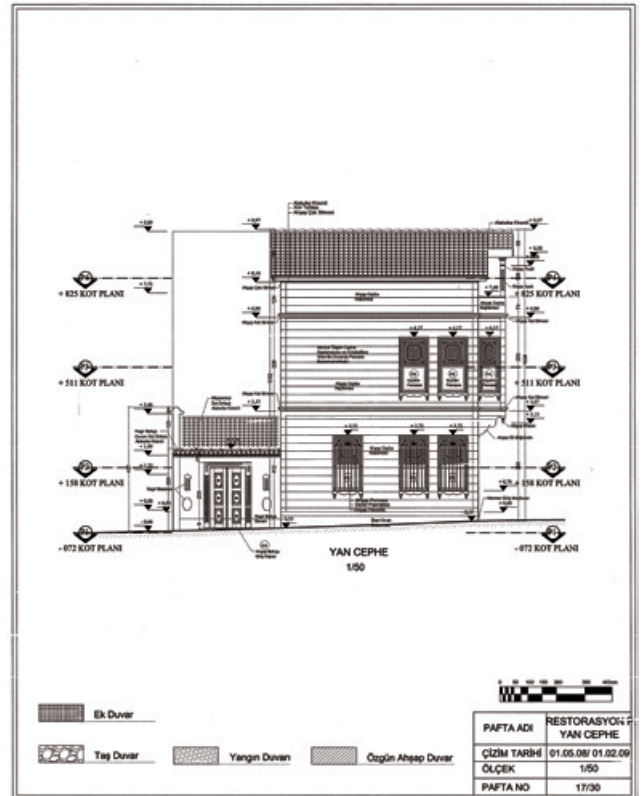
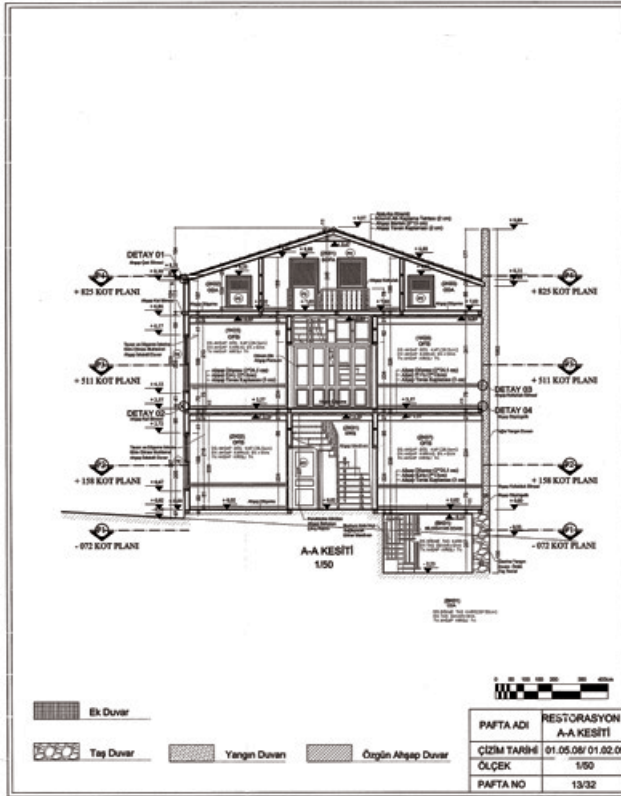
Sekil 22. İkinci kat ara bölme detayı

Sekil 23. Ahşap giyotin pencere detayı

Şekil 24. Zemin kat ve 1.kat planları (Restorasyon)

Şekil 25. A-A kesiti ve Kuzeydoğu görünüşü (Restorasyon)

Uygulama Çalışmaları

Yapının proje çalışmasında metodoloji oluşturmanın yanı sıra, uygula-

ma aşamasında yapının özgün niteliğini kaybetmeden müdahale edil-

mesi temel yaklaşım olmuştur. Bu bağlamda, ulusal ve uluslararası dü-

zeyde kabul edilmiş tüzük ve kanunların uygulanabilirliği, çalışma kapsamında gösterilmek istenmiştir. Bilindiği üzere, Dünya Miras Alanı olan bölgelerde, dolayısıyla Süleymaniye’de yapılacak müdahaleler için, belirlenen kriterlere uyulması beklenmektedir. Aynı zamanda ICOMOS tarafından 1999’da kabul edilen “Tarihi Ahşap Yapıların Korunması İçin İlkeler” kapsamında belirtilen ilkelere de uyularak çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda yapının yıkılmadan, yerinde koruna-

rak parça parça sağlamlaştırılması, geleneksel yapım tekniğinin ve malzemelerinin korunması ve geleneksel işçilik yöntemlerinin kullanılması prensipleriyle çalışılmıştır. Ayrıca, KUDEB Ahşap Eğitim Atölyesi’nde eğitim gören öğrenci ve usta adaylarının da çalışmalara katılımı ile, geleneksel yapım tekniğinin uygulanması olarak öğrenilmesi sağlanmıştır.

Uygulama çalışmalarının ilk aşamasında; özgün yapıya ait olmayan niteliksiz ek ve malzemeler yapıdan uzaklaştırılmıştır. Nite-

liksiz malzemelerle yapılan bölme elemanlarının ve özgün olmayan çimentolu sıvaların sökülmesi gerçekleştirilmiştir. Yapının taşıyıcı sistemi deforme olduğundan, bahçeye inşa edilmiş olan niteliksiz ekin kaldırılması sona bırakılmıştır. Niteliksiz eklerin ayıklanması sırasında, yapının özgün ve sağlam durumunda kalabilen parçaları korunmuştur. İlk aşamada, bodrum katın betonarme döşemesi ile zemin katın yer alan dükkân kısmına müdahale edilmemiştir.

Şekil 26. Zemin kattaki betonarme döşemenin kaldırılması ve çimentolu sıvaların rasması

Şekil 27. Zemin katta dükkâna dönüştürülen hacimde siva rasması ve ahşap tavanın ortaya çıkarılması

Şekil 28. 1.kat duvarlarındaki çimentolu siva rasması sonrasında döşeme kaplamalarının sökülmesi

Şekil 29. Yapıdaki niteliksiz eklerin ayıklanması ve sağlam kalabilen parçaların askıya alma çalışmaları

Sekil 30. Yapının askıya alınmasının ardından taşıyıcı sistem ve döşemelerin değiştirilmesi ve takviyesi, kalın betonarme döşemeye teşkil edilen çatı katındaki tuvalet mekânının kaldırılması

Sekil 31. Yapı askıya alındıktan sonra dikmelerin takviyesi ve değişimi

Sekil 32. Özgün sağlam ahşap elemanlarla yeni elemanların bir arada kullanılması

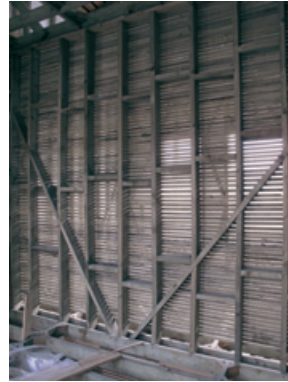
Sekil 33. Çatı katındaki döşeme ve dikmelerin değişimi ve takviyesi

Şekil 34. Yapının taşıyıcı sistem tamamlandıktan sonraki durumu

Şekil 35. Bahçeye yapılan nitelsiz ekin kaldırılması

Şekil 36. Taşıyıcı sistem onarımı tamamlandıktan sonra bağdadi çıtalarının çakılması işlemi

Şekil 38. Yangın duvarının ve bahçedeki müştemilatın yapımı

Şekil 37. Sağlam durumdaki özgün ahşap tavanların korunması ve eksik kısımların tamamlanması

Şekil 39. Cephe kaplamalarının montajı

Çalışmanın ikinci aşamasında; yapı askıya alınarak, taşıyıcı sistemi parça parça güçlendirilmiş ve gerekli kısımlarda yenilenmiştir. Askıya alma işlemine, yapının bitişik parselle arasında yer alan yangın duvarı tarafından başlanmıştır. Yapının taşıyıcı dikmeleri ve yangın duvarına saplanan ahşap döşeme kirişlerinden sağlam olanlar yerlerinde korunmuş, gerekenlere takviye yapılmış; bir kısmı ise değiştirilmiştir.

Taşıyıcı sistemin güçlendirilmesi ve onarımı, yangın duvarı çevresinden başlayarak, sırayla sokağın köşesinde yer alan bölümü ve bahçe cephesi olmak üzere, zemin kattan çatı katına doğru devam edecek şekilde ele alınmıştır. Yapının taşıyıcı karkas sistemi sağlamlaştırılırken, yukarıda belirtilen sürekliliği bozan niteliksiz ekler de kaldırılmıştır. Bu noktada, kritik durumdaki dükkân bölümü askıya alındıktan sonra, köşe ve

ara dikmeler yerlerine yerleştirilmiştir. Kuzeybatı bölümünün iskeleti oluşturulduktan sonra, yapının kendini taşıyabilir duruma geldiği görülmüş; bu aşamada, arka bahçede yapıya bitişik olarak inşa edilen niteliksiz yığma yapının yıkımı gerçekleştirilmiştir. Ardından arka cephenin taşıyıcı sistemi inşa edilmiştir. Bu işlemlere paralel olarak, döşeme kirişlerinin de sağlamlaştırılmaları ve onarımları yapılmıştır.

Şekil 40. Cephe kaplamaları tamamlandıktan sonra kasa ve doğramaların monte edilmesi

Uygulamanın üçüncü aşamasında; yapının taşıyıcı iskeletin sağlamlaştırılması işi, çatının onarımıyla tamamlanmıştır. Bu aşamada, üst örtüden gelebilecek yağmuru engelleyebilmek için, çatının kiremit örtüsü ile çinko derelerin imalatı ve montajı gerçekleştirilmiştir. Yapıdaki niteliksiz eklerin uzaklaştırılmasına paralel olarak, yapının sağlam pencere ve kapıları da sökülüp atölyede tamir edilmiş; niteliğini yitirenlerin yerine, özgün detaylara uygun olarak yenileri üretilmiştir. Bu kapsamda, yapının özgün giriş kapısı da atölyeye alınarak tamir ve bakımı yapılmıştır. Yapının dış cephe

kaplamaları ile iç bağdadi çıtalarının da montajı gerçekleştirildikten sonra, tamirleri yapılan pencere doğramaları yerlerine yerleştirilmiştir. Bahçe tarafına bitişik parseldeki yok olan yapıya ait yangın duvarı statik nedenlerle yıkıldığı için, bahçe duvarı olarak da kullanılacak olan bu duvar, özgün boyut ve niteliklerine uygun harman tuğlaları ile yeniden örülmüştür. Bu çalışmalarla birlikte, yapının arka bahçesinde yer alan ahşap karkaslı müstemilat yapısı da inşa edilmiştir. Yapının ahşap işlerinin sonunda, döşeme ve tavanların montajı ve merdivenin yapımı gerçekleştirilmiştir. Ahşap döşeme kap-

lamaları niteliklerini yitirmiş olduklarından, yerinde korunmaları mümkün olmamıştır; ancak tavan kaplamalarının sağlam kalabilenleri tamir edilerek yeniden kullanılmışlardır.

Uygulamanın son aşamasında ise; yapının sıva ve boya işleri ile zemin kat girişindeki döşeme kaplamalarının montajı yapılmıştır. Duvarların kaba ve ince sıva uygulamaları, laboratuvar analizleri ile belirlenen terkiplere göre yapılmıştır. Ardından yapının iç duvarları, tavanları ve cepheleri, nefes alabilen ve 19.yüzyılda üretilip yaygın olarak kullanılan renklerdeki boyalar ile boyanmıştır.

Şekil 41. Çatı onarımı ve çinko işlerinin ardından kiremitlerin döşenmesi ve balkonun tamiri

Şekil 42. Çıkma altındaki eliböğünde çıtalarının ve döşeme kaplamalarının montajı

Şekil 43. Merdivenin ilk basamağın yerleştirilmesi ve diğer basamakların montajı

Şekil 44. Duvar sıvası ve yangın duvarı üzerinde suni taş sıva uygulaması

Sekil 45. Ta-
mir edilen gi-
riş kapısının öz-
gün kilit aksamı,
montajı ve ze-
min katta karo
mozaik döşeme
yapılması

Sekil 46. İç kapıların montajı, cephelerin iç ve dış astar sonrası nefes alan nitelikte boya ile boyanması

Değerlendirme

Süleymaniye 569 Ada 13 Parsel'de yer alan geleneksel ahşap Süleymaniye evlerinden birisi olan yapıda, proje çalışmasından uygulama aşamasına kadar, özgün malzeme, yapım tekniği ve plan düzeninin korunmasına dikkat edilmiştir. Bu bağlamda, uygulama aşamasında pahalı ve zor bir yöntem olan

yapının askıya alınarak parça parça onarılması tercih edilmiştir. Sağlam kalan bütün ahşap parçalar korunmuş; niteliğini kısmen yitirmiş parçalar ise ek ve takviyeler ile yeniden kullanılmıştır. Kullanılan ahşapların özgün yapıdakilerle aynı olmasına dikkat edilmiştir. Yapıya sonradan getirilen ahşaplar ile ya-

pidan sökülen parçalar, emprenye edilerek kullanılmıştır. Yerinde korunan ahşaplar fırça ile sürme veya atomize yöntemle, yeni üretilen malzemeler ise daldırma yöntemiyle emprenye edilmiştir. Yapı, restorasyon çalışmalarının tamamlanmasının ardından, KUDEB tarafından kullanılmaya başlamıştır.

Çalışmalar Tamamlandıktan Sonra

Şekil 47. Giriş kapısı ve giriş holünün görünümü

Şekil 48. Oda içinden ve ikinci kat holünden görünüşü

Sekil 49. Restorasyon çalışmalarını sonrasında yapının genel görünümü

Şekil 50. Çatı katındaki toplantı odası ve balkon

Şekil 51. Yapının genel görünümü

Şekil 52. Restorasyon çalışmaları sonrasında müstemilat ve bahçe kapısı